

Hitelezési folyamatok

2014. február

Hitelezési folyamatok

2014. február

Hitelezési folyamatok

(2014. február)

Az elemzést készítette: Dancsik Bálint, Vágó Nikolett, Winkler Sándor
(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: dr. Balog Ádám alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

A Hitelezési folyamatok című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár- és nem árjellegű feltételeket. A nem árjellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az árjellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezenfelül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák a következők:

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedévétől az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.*
- A nem árjellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 85–95 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A hitelezési felmérésben árjellegű feltételek is szerepelnek kvalitatív módon, mégpedig a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak.*
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz árjellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható a referenciakamatra, illetve a referenciakamat feletti felárra.*
- A hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.*

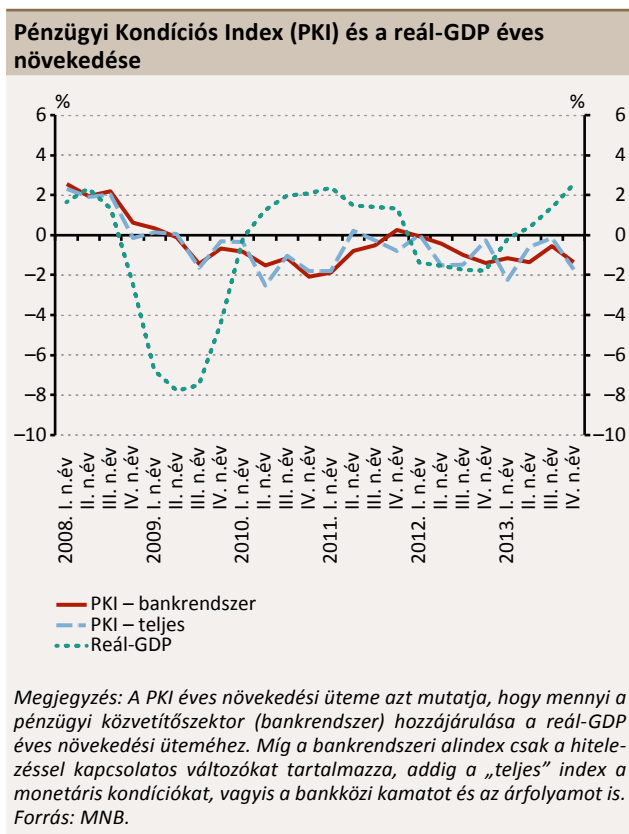
A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló	6
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	7
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben	14
Melléklet: Módszertani megjegyzések	19

1. Vezetői összefoglaló

A vállalathitel-állomány csökkenése 2013-ban jelentősen lelassult. Míg a korábbi években a vállalathitel-állomány éves összehasonlításban 3-4 százalékkal zsugorodott, addig 2013 negyedik negyedében 1,2 százalékos volt az állomány éves csökkenése. A vállalatok forinthitel-állománya főként a Növekedési Hitelprogram (NHP) első szakasza következtében bővült, a devizahitel-állomány eközben jelentősen zsugorodott. Tranzakciós adatokat tekintve 2013 utolsó negyedében a vállalati hitelek törlesztései mintegy 181 milliárd forinttal haladták meg a folyósításokat. Az év végi negatív tranzakciós adatokban jelentős szerepet játszottak egyedi és az év végére jellemző szezonális hatások. A Növekedési Hitelprogram új szerződesei visszafogottan alakultak 2013 végén, a program keretein belül folyósított hitelek élénkülése 2014 második negyedétől várható. A kkv-szegmensben az éves növekedési ütem pozitív tudott maradni 2013 utolsó negyedében. A felmérések alapján a bankok döntő többsége nem változtatott a szigorú hitelfeltételeken. A piaci alapú forinthitelek kamatai tovább mérséklődtek a jegybanki kamatcsökkentésekkel párhuzamosan, így az átlagos kamatfelár a – regionálisan is kedvezőnek számító – 2 százalékpontos szinten maradt. Ki kell ugyanakkor emelni, hogy a kedvező kamatfeltételek elsősorban a bankok által piaci alapon hitelképesnek ítélt, jellemzően nagyobb vállalatok hitelkondícióit tükrözik.

A háztartási szegmensben tovább folytatódott a hitelállomány leépülése. A lakossági hitelszegmensben egyaránt csökkent a forint- és a devizahitelek állománya. Az új kihelyezések volumene némileg elmarad az előző negyedév szerződéskötéseitől, de így is kedvező: a kibocsátás 30 százalékkal meghaladja az előző év azonos időszakának értékét. A fedezetlen fogyasztási hitelek esetében az utóbbi másfél év tendenciájának megfelelően tovább folytatódott a feltételek enyhítése, miközben a banki válaszok alapján a lakáshitelek feltételei továbbra sem változtak érdemben. A megvalósult ügyleteknél a teljes hitelköltség (THM) a referenciakamat mérséklődésével párhuzamosan csökkent, a lakáscélú hitelek esetében 8,8 százalékra, a szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében pedig 11 százalékra. Ugyanakkor a lakáscélú hitelek felára továbbra is magasnak számít régiós összehasonlításban.

Az előzetes adatok alapján számított, a vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait, valamint a monetáris kondíciókat összegző Pénzügyi Kondíciós Index szerint a kondíciók romlottak, a bankrendszer kontraktósan hatott a reálgazdaságra 2013 negyedik negyedében.

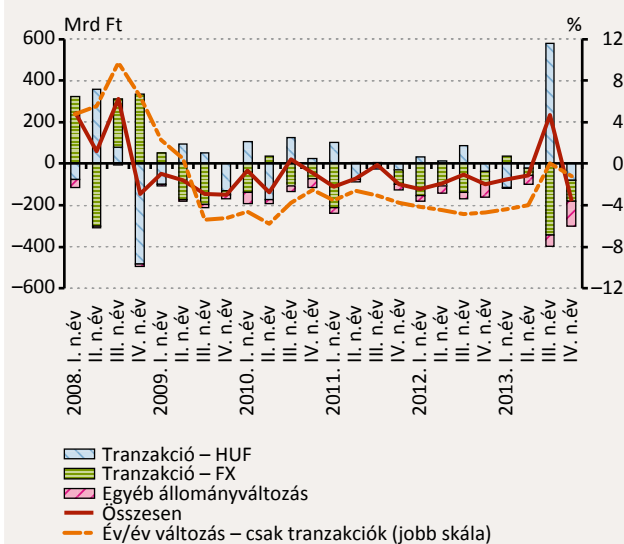
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben

A vállalati szegmensben a hitelállomány a tranzakciókból következően mintegy 181 milliárd forinttal, míg egyéb állományváltások (leírások, átsorolások) miatt további 120 milliárd forinttal mérséklődött 2013 negyedik negyedévében. A tranzakciókból eredő éves állománylépülési ütem mértéke 1,2 százalék volt az év végén, ami számottevően kisebb az utóbbi években tapasztalt 3-4 százalékos értéknél. Az állomány csökkenése főként a devizahitelek mérséklődésének tudható be, míg a forint-hitelek a tranzakciókból adódóan éves alapon bővültek. A negyedik negyedéves csökkenésben jelentős szerepe volt az év végére jellemző szezonálisnak, továbbá egyedi hatások is közrejátszottak az állomány mérséklődésében. A bankok döntő többsége a negyedik negyedévben sem változtatott a hitelfeltételek szigorán. A hitelezési feltételek enyhítését iparág-specifikus problémák gátolják, míg a likviditási helyzet, a versenyhelyzet és a kockázati tolerancia növekedése az enyhítések irányába hat. A piaci alapú forinthitel-kamatok tovább csökkentek a negyedév során, miközben az eurokamatok nem változtak érdemben. A referenciakamat feletti felárak (3 hónapos BUBOR, EURIBOR) változatlanok maradtak mind a deviza-, mind pedig a forinthitelek esetén. A forinthitelek 2 százalékpontos kamatfelára regionális összehasonlításban is kedvezőnek számít, az összességében szigorú hitelkondíciók miatt azonban a kedvező kamatfeltételek csak a bankok által hitelképesnek ítélt – nagyobb – vállalatokat érintik.

Mérséklődött a vállalati hitel-állomány, részben szezonális és egyedi hatások miatt. 2013 utolsó negyedévében a hitelintézeti szektor vállalati hitel-állománya a tranzakcióknak köszönhetően mintegy 181 milliárd forinttal csökkent. Az egyéb állományváltások (leírás és átsorolás) mértéke 120 milliárd forint volt, így a hitelállomány összesen 301 milliárd forinttal csökkent. Csak a tranzakciók hatását figyelembe véve, az éves állománylépülési ütem 0 százalékról 1,2 százalékra romlott (1. ábra), utóbbi azonban a megelőző évek átlagos 3-4 százalékos értékéhez képest jelentős javulásnak tekinthető. A mérséklődés markánsabban jelentkezett a rövid futamidejű hiteleknél, ahol a csökkenés értéke mintegy 211 milliárd forint volt. Az állomány csökkenése decemberre koncentráldott, ekkor az év végi mérleg kiigazítása érdekében mind a bankok, mind a vállalatok érdekeltek az állomány csökkentésében, amit banki oldalról az európai eszközátváltás is erősíthetett. Az év végi törlesztések megugrásában egyedi hatás is közrejátszott: egy bank egy kapcsolt vállalkozásában mintegy 40 milliárd forint értékben hitel tőkére cserélt, mérsékelve ezzel a tranzakciók egyenlegét.

A vállalati forinthitelek 2008-tól kumulált tranzakciói pozitív tartományba fordultak az év végére. A teljes hitelintézeti szektor 2008 első negyedévéétől kumulált vállalati hitel-tranzakciói összesen mintegy –873 milliárd forintot tettek ki, ami a devizahitelek 1200 milliárdos negatív és a forinthitelek 327 milliárdos pozitív egyenlegéből adódik. Az NHP II. pillére keretein belüli hitelkiváltások azonban nagyban hozzájárul-

1. ábra
A teljes hitelintézeti szektor vállalati hitel-tranzakciói

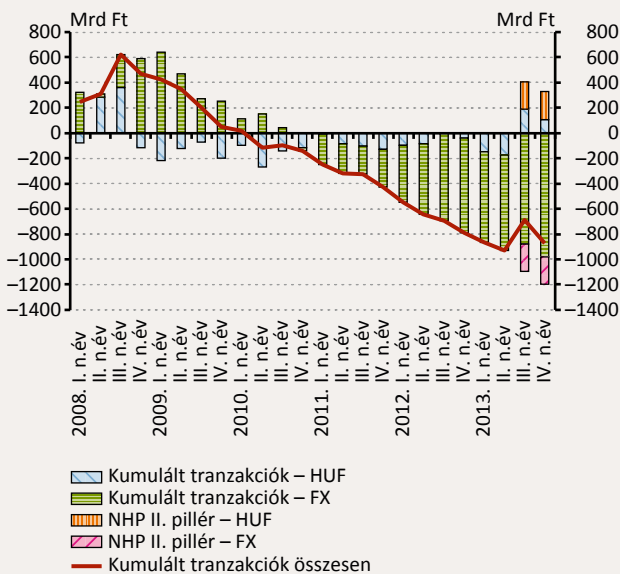

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás.
Forrás: MNB.

tak a forinthitelek növekedéséhez, ami párhuzamosan ugyanolyan mértékben csökkentette a devizahitelek állományát. A vállalati forinthitelek kumulált tranzakciói a hitelkiváltásokat kiszűrve így 109 milliárdos többletet mutatnak a 2013. év végén (2. ábra).

2. ábra

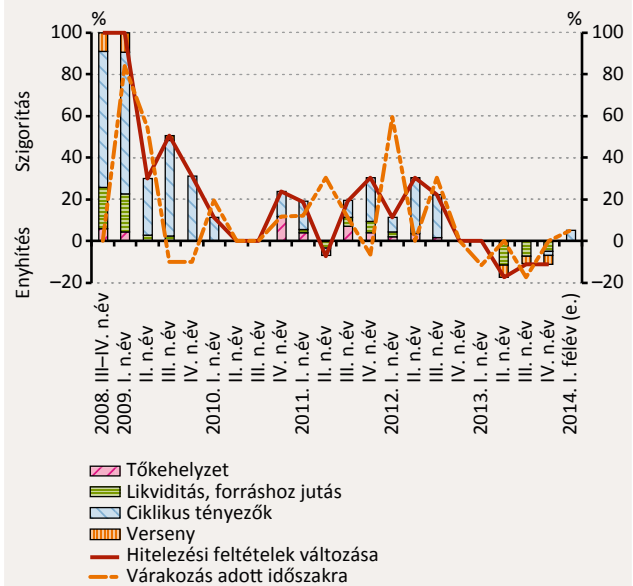
A teljes hitelintézeti szektor kumulált vállalati hitel-tranzakciói

Forrás: MNB.

4. ábra

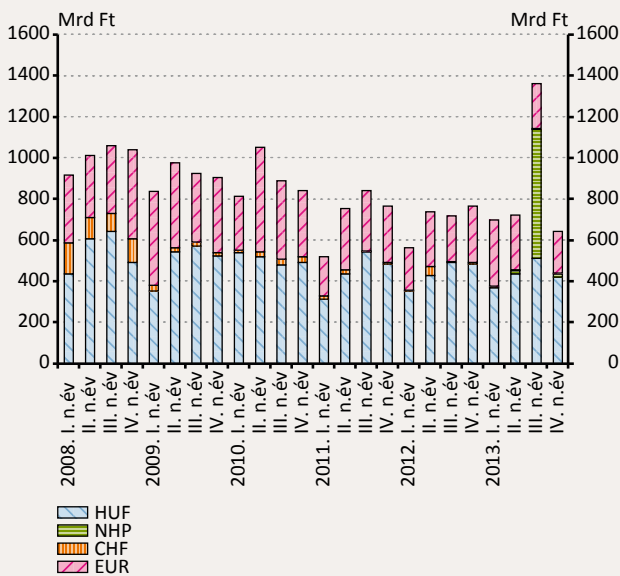
Az egyes tényezők hozzájárulása a bankok hitelezési kondícióinak változásához a vállalati szegmensben

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

3. ábra

Új kihelyezések a vállalati szegmensben

Forrás: MNB.

Az új szerződések volumene a korábbi időszakok átlaga alatt alakult az utolsó negyedévben. A teljes hitelintézeti szektor bruttó vállalati hitel-kibocsátása 641 milliárd forintot tett ki 2013 negyedik negyedévében (3. ábra). A negyedik negyedéves új kibocsátás alulmúlta mind az év első felében, mind az előző két év utolsó negyedévében tapasztalt új kibo-

csátást. A mérsékeltebb új szerződéskötéseket magyarázhatja a Növekedési Hitelprogram miatt nyárra előre hozott hitelfelvétel, továbbá a program nyomán növekvő átlagos futamidők miatt mérséklődő refinanszírozási igény. Az NHP második szakaszának keretében összesen 18 milliárd forint értékben kötöttek szerződést az utolsó negyedévben. A piaci alapon szerződött új hitelek mintegy kétharmada forint-, míg egyharmada devizahitel volt.

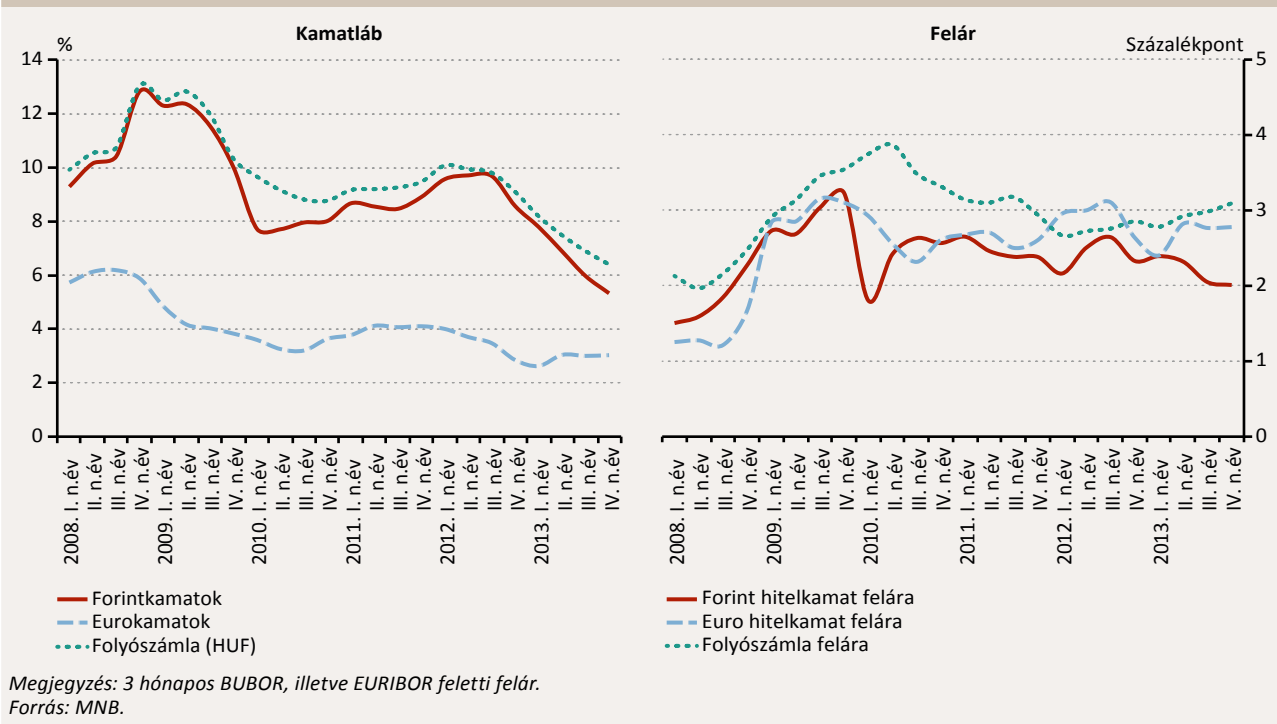
A bankok döntő többsége nem változtatott a vállalati hitelek szigorú feltételein. A bankok nettó értelemben¹ vett 11 százaléka enyhített a hitelfeltételeken (4. ábra), a válaszadók többsége azonban továbbra is a feltételek változtatásáról számolt be. A szűk körű enyhítések elsősorban a kkv-szegmensben jelentkeztek, és mind az árjellegű (hitel nyújtásáért felszámított díjak, hitelkamat és forrásköltség közötti szpred), mind a nem árjellegű (fedezeti követelmények) feltételekben megjelentek. A következő félévre vonatkozóan a bankok nettó értelemben vett 5 százaléka szigorítást jelzett előre, a válaszadók többsége azonban nem kíván változtatni a hitelfeltételeken. Bár a hitelfeltételek az elmúlt három negyedévben folyamatosan enyhültek, a válság kitörése után bekövetkező széles körű szigorítások korrekciójáról egyelőre nem beszélhetünk, a hitelfeltételek szintje továbbra is szigorúnak számít.

Az egyes gazdasági ágazatok sajátos problémái továbbra is gátolják a hitelfeltételek enyhítését. A korábbi negyedévek

¹ A szigorítók és enyhítők különbsége piaci részesedéssel súlyozva.

5. ábra

Piaci alapú vállalati új kihelyezések kamatának és kamatfelárának alakulása

során a hitelfeltételek enyhítését rendre akadályozták a negatív gazdasági kilátások, az iparág-specifikus problémák és az alacsony kockázati tolerancia. E három tényező közül az utóbbi negyedévben a gazdasági kilátások már semleges, míg a kockázati tolerancia – évek óta először – enyhíthetően hatott a feltételekre, az iparág-specifikus problémák azonban a bankok nettó értelemben vett közel 30 százaléka szerint visszafogóan hatnak a hitelezésre.

Folytatódott a forinthitel-kamatok mérséklődése. A megvalósult tranzakciók alapján a változó kamatozású – azaz NHP-n kívüli – forinthitelek átlagos negyedéves kamata a harmadik negyedévi 6 százalékról 5,3 százalékra csökkent (5. ábra). A kamatszint így továbbra is lekövette a referenciakamat (3 hónapos BUBOR) csökkenését, miközben az átlagos felár nem változott érdemben, értéke továbbra is 2 százalékpont körül alakult. A felár mértékében azonban jelentős heterogenitás tapasztalható: míg az 1 millió euro alatti hiteleknel közel 3 százalékpont volt a felár, 1 millió euro feletti hitelösszeg esetén 1,5 százalékpont. A folyószámlahitelek kamata lassabban követi le az alapkamat csökkenését, így a felár trendszerűen emelkedett e részszegezésben.

Változatlan maradt az eurohitelek kamata és felára. Az euro alapú hitelek esetében a kamatszint és a felár sem változott a harmadik negyedévhez képest: előbbi 3 százalékos, utóbbi 2,8 százalékpontos értéket vett fel a negyedik negyed-

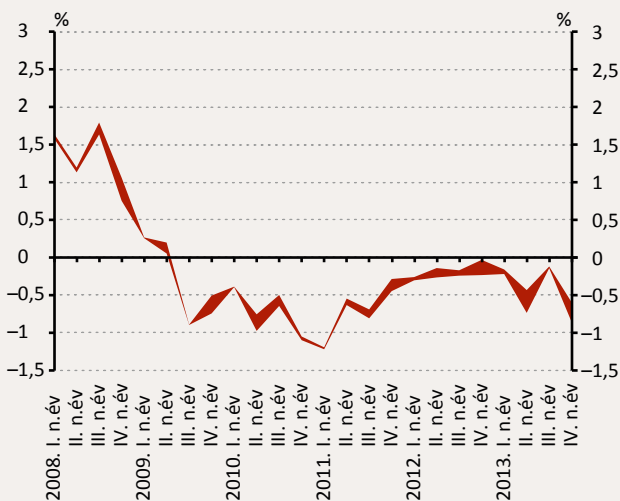
évben is. A heterogenitás itt is jelen van, ugyanakkor itt lényegesen kisebb – 0,5 százalékpontos – a különbség az 1 millió euro alatti és feletti hitelösszegek, azaz végső soron a kisebb és nagyobb vállalatok kamatlába között.

Növekedett a bankrendszer kontrakciós hatása a vállalati szegmensben. A vállalkozások hitelpiaci helyzetének megítéléséhez a hitelezési felmérés és a megvalósult ügyletek kamattisztítási egyaránt szükségesek. A hitelezési felmérés azt mutatja, hogyan alakulnak a hitelkínálati korlátok, amelyek alapján eldől, hogy egy adott vállalat hitelképes-e, míg a kamattisztítók a hitelképesnek bizonyult vállalatok finanszírozási költségeit tartalmazzák. Az alacsonyabb kamatlábak az egyéb hitelezési feltételek szigorúsága miatt jelenleg a vállalkozásoknak csak egy szűkebb körét érinthetik. 2013. negyedik negyedévében a Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexének értéke $-0,9$ százalékos körüli szintre csökkent, azaz ennyivel romlott a reál-GDP a szűk vállalatihitel-kínálat miatt a 2012 és 2013. negyedik negyedéve közötti időszakban (6. ábra). Mindez rámutat arra, hogy a vállalatihitel-feltételek további jelentős enyhülésére lenne szükség ahhoz, hogy a vállalatihitel-kínálat hozzájáruljon a gazdasági növekedéshez.

Tovább élénkült a kereslet a vállalati hitelek iránt. A hitelezési felmérés során a bankok ismét emelkedő keresletről számoltak be. Mind a rövid, mind a hosszú lejáratú hitelek

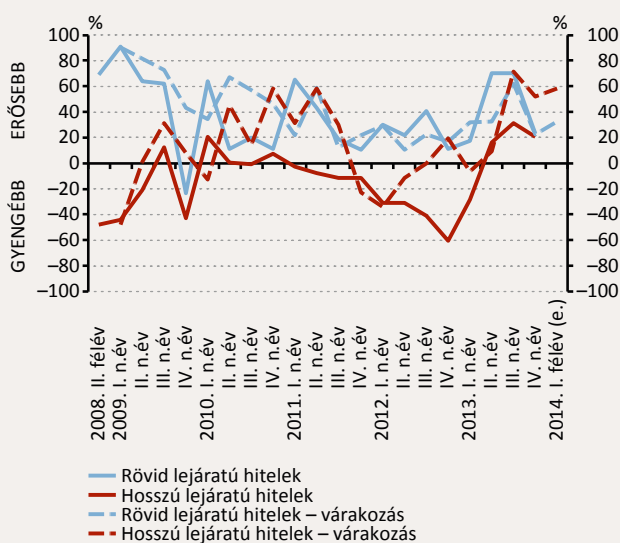
esetében a bankok nettó értelemben vett megközelítőleg 20 százaléka jelezte a kereslet erősödését. Az emelkedő keresletben a Növekedési Hitelprogram második szakaszának hatása tükröződhet, ugyanakkor a bankok a nagy- és közepes vállalatok esetében is növekvő keresletet észleltek. A következő félévre vonatkozóan a bankok a kereslet további erősödését várják a rövid és hosszú hitelek esetében egyaránt (7. ábra).

6. ábra
A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a vállalati hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg. Előzetes adatok alapján.
Forrás: MNB.

7. ábra
A hitelkereslet változása futamidő szerint

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

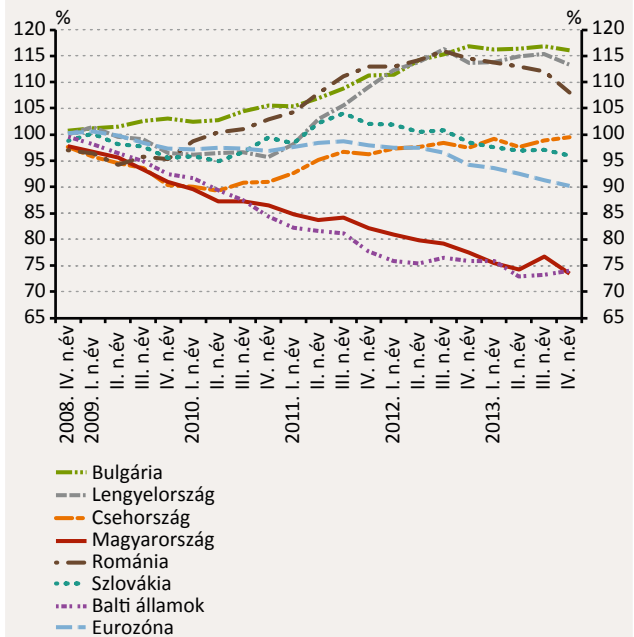
2.1. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A VÁLLALATI HITELEZÉSBEN

A vállalati hitel-állomány mérséklődött a régióban. A nemzetközi kitekintés alapján nagyrészt egységes kép rajzolódik ki a vállalati hitel-állomány alakulásában. A régiós országok többségében és az eurozónában egyaránt mérséklődött a vállalati hitel-állomány az előző negyedév végéhez képest (8. ábra). Csehországban és a balti államokban a harmadik negyedévhez hasonlóan minimális növekedés volt megfigyelhető.

A hitelezési alapfolyamatok heterogén képet mutatnak Európában. Kizárólag a folyósításokat és a törlesztéseket tekintve, a mediterrán országokban figyelhető meg a legnagyobb mértékű visszaesés a negyedik negyedévben (9. ábra). Míg 2011 és 2012 átlagos éves növekedési üteme Magyarország esetében volt a legalacsonyabb, addig 2013 negyedik negyedévében – részben az NHP-nek köszönhetően – hazánkban kedvezőbb volt a tranzakciókból eredő növekedési ütem, mint a fejlett országokban. Az utóbbi negyedévben az eurozóna és az európai uniós országok vállalati hitel-állományának éves növekedési üteme nagyobb visszaesést mutat, mint a 2011–2012-es átlag. A vizsgált országok közül a vállalati szegmensben továbbra is a visegrádi országok és a balti államok hitelezési folyamatai a legkedvezőbbek.

8. ábra
A vállalati hitel-állományok alakulása nemzetközi összehasonlításban

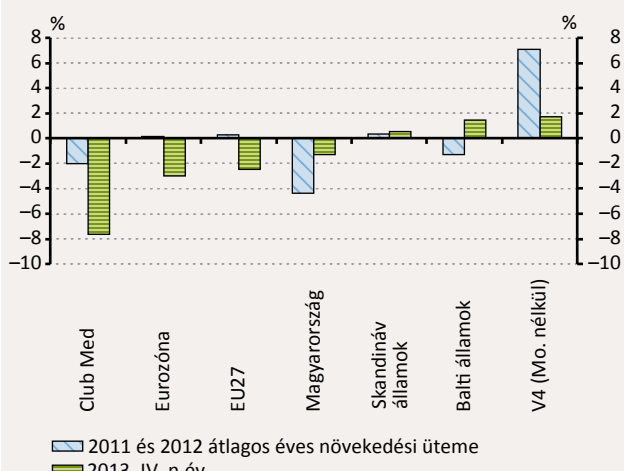
(2008. okt. = 100, árfolyamszűrt)

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

9. ábra

A vállalati hitel-állomány tranzakciókból eredő éves állományváltozása nemzetközi összehasonlításban

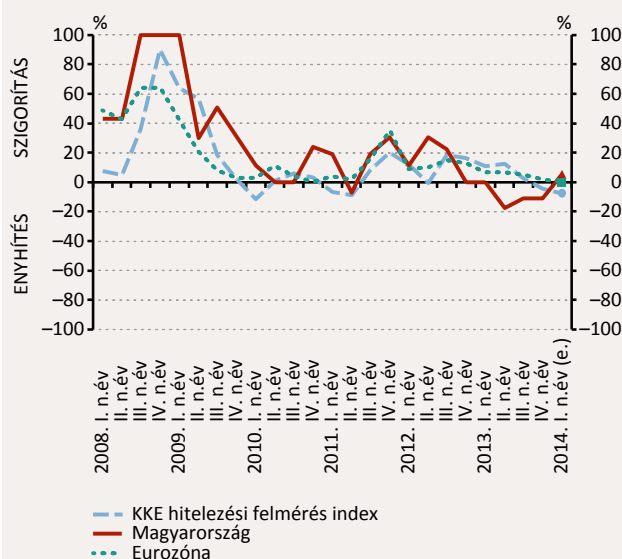
Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

Egyes régiós országokban már enyhítésről számoltak be a bankok a vállalati szegmensben. 2013 negyedik negyedében a KKE-országokban összességében enyhültek a vállalati hitelek feltételei (10. ábra). A felmérések alapján a következő negyedévben is enyhülés várható a KKE-országok összességében, ami elsősorban Lengyelországban a feltételek várt széles körű lazításának következménye. Az eurozónában a megkérdezettek nettó értelemben vett 2 százaléka számolt be szigorításról, ami kisebb az előző időszak értékénél, előre tekintve azonban a feltételek változatlanúságáról számoltak be. Kedvező fejlemény, hogy a kkv-hitelek, valamint a rövid lejáratú vállalati hitelek esetében egymás után már a negyedik negyedévben enyhültek az eurozónában a hitelfeltételek. Míg az év végén Magyarországon lazultak leginkább a vállalati hitel-feltételek, addig a következő negyedévre várt előrejelzés hazánkban mutat egyedül a szigorítás irányába.

Tovább csökkent a távolság a magyar és a régiós kamatszint között. A nemzetközi kitekintésből vegyes kép rajzolódik

10. ábra

A hazai vállalati hitelezési feltételek nemzetközi összehasonlításban

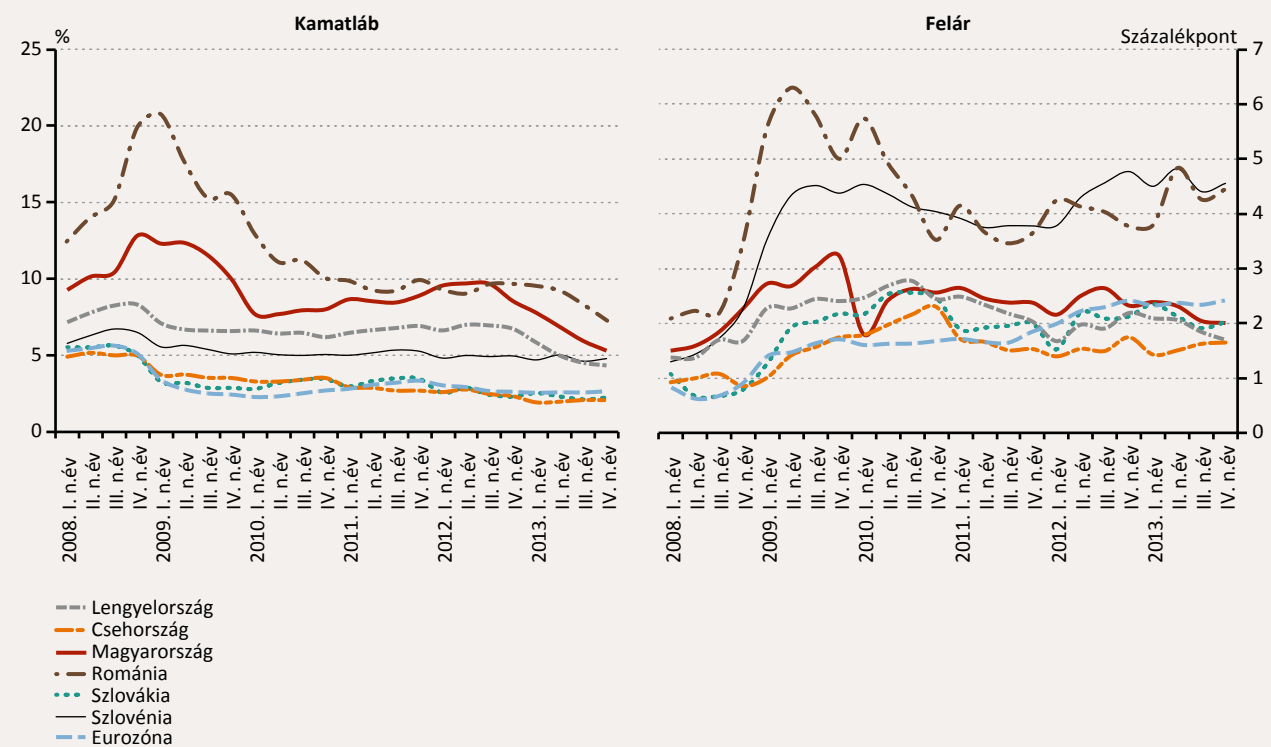
Megjegyzés: KKE-index: rezidensek felé fennálló hitelállomány alapján súlyozva Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia és Románia adatai. Az adatok irányt és nem mértéket jelölnek.

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

dik ki a kamatláb negyedik negyedévi változását illetően (11. ábra). A legmagasabb kamatszinttel rendelkező országokban, mint Románia, Magyarország és Lengyelország, tovább csökkentek a hazai devizában denominált új kibocsátású vállalati hitelek kamatai. Ezzel szemben a többi vizsgált országban kismértékű emelkedés következett be a kamatokban. Míg a felárak tekintetében a harmadik negyedévben a csökkenés volt az általános tendencia, addig a negyedik negyedévben a vizsgált országok többségében kismértékű emelkedés volt megfigyelhető. Így Romániában és Szlovéniában tovább nőtt az amúgy is magas, 4 százalékos feletti felár, míg Lengyelországban 15 bázispontos csökkenés következett be. A magyar vállalati kamatfelár nemzetközi összehasonlításban továbbra is átlagosnak tekinthető.

11. ábra

Kamatkondíciók nemzetközi összehasonlítása hazai devizában nyújtott új vállalati hiteleknél

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

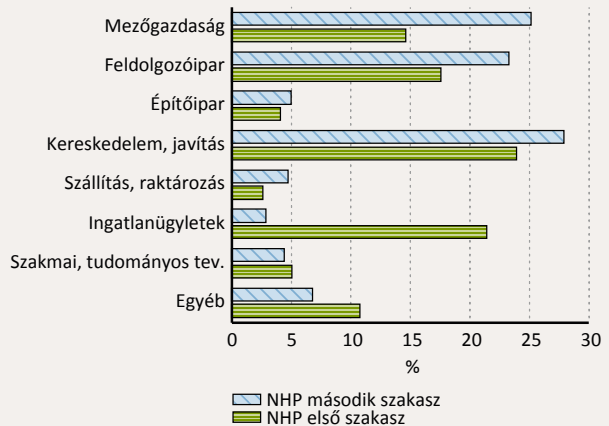
A Növekedési Hitelprogram második szakaszának eddigi kihasználtsága

A Növekedési Hitelprogram (NHP) második szakasza 2013 októberében indult el, első körben 500 milliárd forintos keretösszeggel, ami 2000 milliárd forintra bővíthető. Jóllehet az 500 milliárd forintos összeg kisebb, mint az első szakaszban felhasznált több mint 700 milliárd forint, a gazdasági növekedésre gyakorolt hatása akár azt meghaladó is lehet, mivel a második szakaszban a hitelek legfeljebb 10 százaléka nyújtható hitelkiváltás céljából, és így magasabb lesz az új beruházások finanszírozására felvett hitelek aránya.

2014. február 21-ig a programban részt vevő partnerek mintegy 50,2 milliárd forintnyi szerződésről nyújtottak be adatszolgáltatást az MNB felé, ami 1292 vállalkozáshoz kapcsolódóan 1497 darab hitelügyletet jelent. A program igénybevétele tekintetében inkább 2014 második negyedétől várható felívelés, így a hitelfelvételek nagyobb részére 2014 második félévében kerülhet majd sor, ami az EU-s támogatásokból befolyó összegek hozzávetőlegesen nyárra várható megismerése mellett a beruházásokat általában jellemző szezonálisnak is tulajdonítható. Mindezt a bankokkal folytatott beszélgetések is megerősítik.

A már szerződött vállalkozásoknak 22 százaléka vett részt az első szakaszban is. Az eddig leszerződött összeg döntő részét, összesen 49,2 milliárd forintot az I. pillér keretében kötötték le a hitelintézetek, míg hitelkiváltás céljából kevesebb mint 1 milliárd forintra történt szer-

A hitelek ágazati eloszlása az első és második szakaszban

Forrás: MNB.

ződéskötés. Ennek oka alapvetően, hogy a hitelintézetek óvatosság lehetnek a hitelkiváltásra rendelkezésre álló 10 százalékos felső határ elérésével, ugyanis annak a keretösszeg kimerítécek, illetve a lehívási időszak végén kell megfelelni. A több mint 50 milliárd forintnyi szerződéshez kapcsolódóan idáig 42,2 milliárd forint került folyósításra (több részletben is lehet kérni a szerződéses összeg folyósítását az I. pillérben).

Az új hitelek esetében a beruházási célúak részesedése 55 százalék,² az új forgóeszközhitelké 39 százalék, míg az EU-s támogatások előfinanszírozására nyújtott hitelek (továbbiakban EU-s hitelek) aránya 6 százalék. Az új hitelekben belül a tartós részesedések vásárlásának részaránya mindössze 3 százalék, összegük mintegy 1,5 milliárd forint. Bankcsoportonként tekintve, a nagybankok közel fele-fele arányban nyújtanak új beruházási, illetve új forgóeszközhitelt. A kis- és közepes bankoknál, valamint a takarékszövetkezeteknél főként új beruházási hitelek nyújtására került sor.

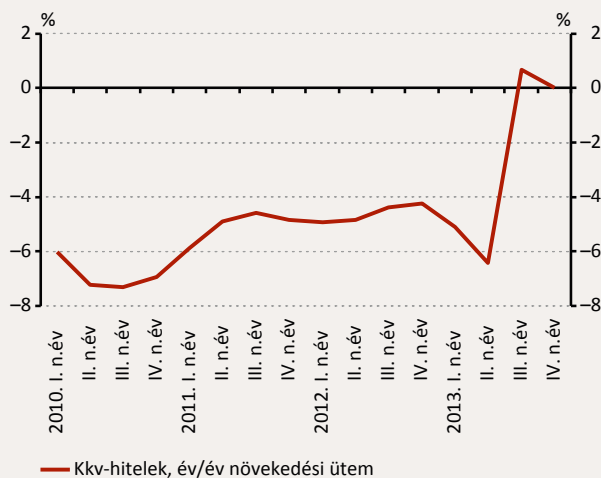
Az I. pillérben az átlagos hitelméret 33,4 millió forint, ami egyelőre alacsonyabb az új hitelek 49 millió forintos átlagos hitelméreténél az első szakaszban. Továbbá, míg korábban az új beruházási, illetve forgóeszközhitel átlagos hitelmérete között nem volt érdemi különbség, addig a második szakaszban jelentős eltérések tapasztalhatók. Az új beruházási hitelek átlagos nagysága 24,4 millió forint, míg az új forgóeszközhitelké 63,1 millió forint. Ez is azt a feltételezést erősíti, hogy a nagyobb előkészítést igénylő, jelentősebb összegű hitel igénylések csak később érkehetnek meg a bankokba.

Az új beruházási hiteleknel az átlagos futamidő közel 7 év, míg az új – a második szakaszban 1 évben maximált futamidejű – forgóeszközhitelnekél 11 hónap, az EU-s hiteleké pedig 1,3 év. Az új beruházási hitelek átlagos futamideje több mint egy évvel rövidebb, mint az első szakaszban.

Az ágazati eloszlást tekintve látható, hogy a mezőgazdaság, a feldolgozóipar és a kereskedelem, javítás ágazatok részesedése továbbra is kimagasló, de a második szakaszban az ingatlanügyletek részesedése visszaesett. A második szakaszban tovább csökkent a területi koncentráció. Közép-Magyarország részesedése közel egyharmad, míg az első szakaszban 40 százalék körül alakult.

Összességében az egyelőre visszafogott második szakaszbeli volumen miatt még nem lehet a fenti statisztikákból következtetéseket levonni a program egészére vonatkozóan. A bankrendszeri kvv-hitelállomány részben az NHP második szakaszának relatíve alacsony kihasználtsága miatt mérséklődött a negyedik negyedévben. A tranzakciókból eredő becslés állománycsökkenés mintegy 103 milliárd forintot tett ki, ennek ellenére a tranzakciókból eredő éves növekedési ütem a negyedik negyedévben – a harmadik negyedévhez hasonlóan – pozitív tartományban maradt.

A kvv-hitelek éves növekedési üteme

— Kkv-hitelek, év/év növekedési ütem
 Megjegyzés: A 2013 negyedik negyedévi adat csak a becslés tranzakciók hatását jeleníti meg.
 Forrás: MNB.

² Az itt közölt eredmények csak részadatokra épülnek. A kihasználtság emelkedésével az eredmények érdemben változhatnak.

3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben

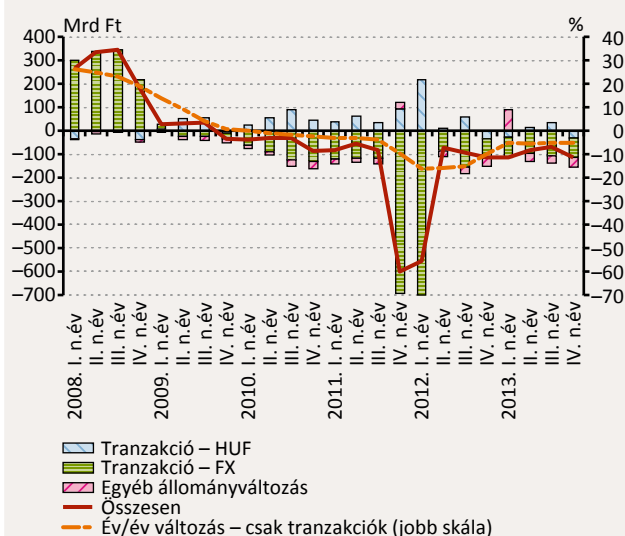
A háztartási szegmensben tovább folytatódott a hitelállomány leépülése. A negyedik negyedév során a hiteltörlesztések mintegy 114 milliárd forinttal haladták meg a folyósításokat. A háztartások nettó hiteltörlesztők voltak mind a forint-, mind a devizahitelek esetén. Az új kihelyezések 110 milliárd forintos volumene némileg elmarad az előző negyedév szerződéskötéseitől, de 30 százalékkal meghaladja az előző év azonos időszakának értékét. A fedezetlen fogyasztási hitelek feltételeiben tovább folytatódott az utóbbi másfél évben megfigyelt enyhítési ciklus, miközben a bankok a lakáshitelek feltételeinek változatlanóságáról számoltak be. A megvalósult ügyleteknél a teljes hitelköltség (THM) a lakáscélú hitelek esetében 8,8 százalékra, míg a szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében 11 százalékra csökkent a referenciakamat mérséklődésével párhuzamosan. A lakáscélú hitelek mintegy 5,5 százalékpontos felára régiós összehasonlításban továbbra is magasnak számít.

Tovább mérséklődött a bankrendszer háztartásihitel-állománya. 2013 negyedik negyedévében a tranzakciókból eredően összesen közel 114 milliárd forinttal csökkent a hitelintézeti szektor háztartásihitel-állománya (12. ábra), ami a forinthitelek 29 milliárd forintos és a devizahitelek 85 milliárd forintos csökkenésének összegeként adódott. Az állomány a tranzakciókból eredően éves alapon 5,2 százalékkal csökkent. Az egyéb állományváltozás (leírás, átsorolás) mértéke mintegy 40 milliárd forint volt, így a teljes állománycsökkenés 154 milliárd forintot tett ki. Termék szerinti össze-

tételét tekintve a teljes állománycsökkenés a lakáshitelek 50 milliárd és a fogyasztási hitelek 104 milliárd forintos csökkenéseként állt elő.

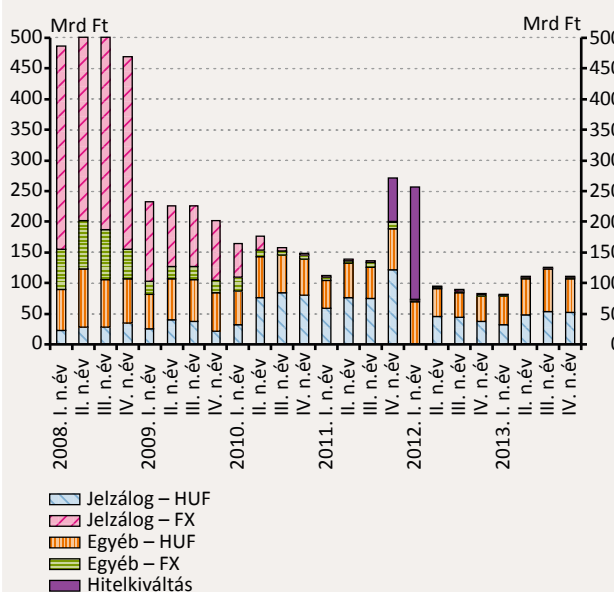
Az új kihelyezések volumene némileg visszaesett a harmadik negyedévhez képest. 2013 negyedik negyedévében a teljes hitelintézeti szektorban az új háztartási hitelek kibocsátása mintegy 110 milliárd forintot tett ki, szemben a harmadik negyedéves 125 milliárd forinttal (13. ábra). A mérséklődés az új fogyasztási hitelek volumenének visszaesése miatt követke-

12. ábra
A teljes hitelintézeti szektor háztartásihitel-állományának alakulása

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás.
Forrás: MNB.

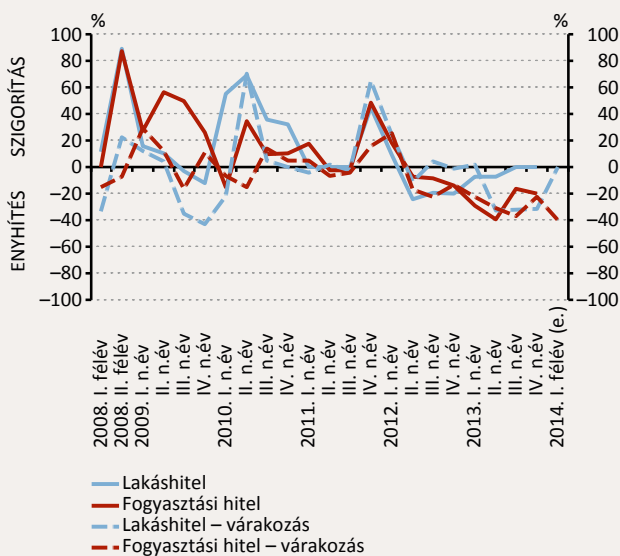
13. ábra
Új kihelyezések a háztartási szegmensben

Forrás: MNB.

14. ábra

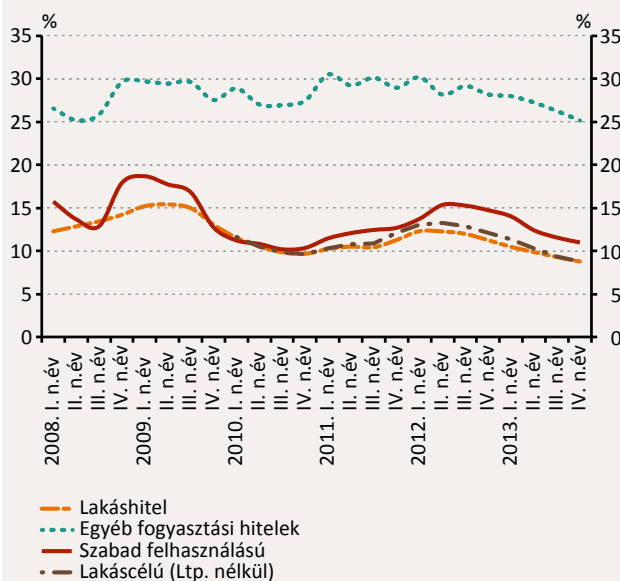
A hitelezési feltételek változása

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

15. ábra

Az új háztartási hitelek kamatszintjének alakulása

Forrás: MNB.

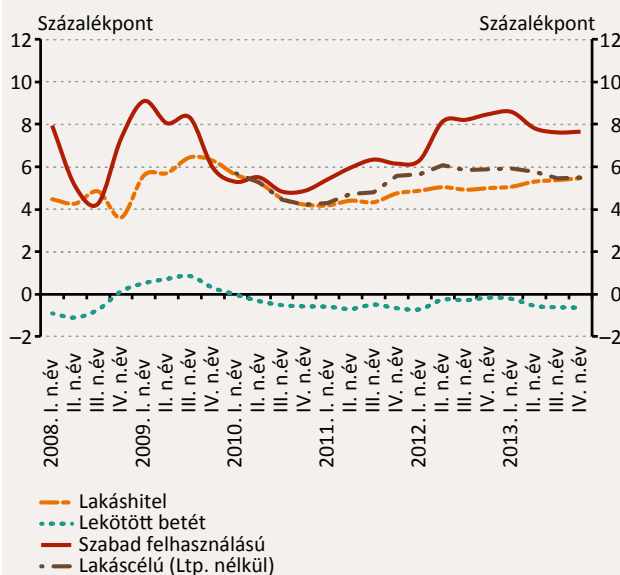
zett be; az új jelzáloghitelek volumene nem változott a harmadik negyedévhez képest. Az új lakáshitelek volumene emellett mintegy 44 milliárd forint volt, aminek az előző két negyedévhez hasonlóan megközelítőleg egyharmada volt támogatott konstrukció. Az előző évhez viszonyítva egyértelműen látszik a háztartáshitel-kihelyezések élénkülése: a 2013 utolsó negyedévi bruttó kibocsátás mintegy 30 százalékkal haladta meg az előző év negyedik negyedévi értékét. Az új hitelek továbbra is szinte teljes egészében forint alapúak.

A fogyasztási hitelek feltételei tovább enyhültek, míg a lakáshitelek esetében nem változtak a hitelfeltételek. A bankok nettó értelemben vett 20 százaléka enyhített a fogyasztási hitelek feltételein a negyedik negyedévben, míg a lakáscélú hitelek feltételeit változatlanul hagyták (14. ábra). A fogyasztási hitelekben belül az enyhítés a fedezetlen hitelekre terjedt ki, míg a szabad felhasználású jelzáloghitelek feltételein nem változtattak a bankok. A banki válaszok alapján az enyhítés az árjellegű feltételeket érintette, azon belül is elsősorban a felszámított díjakban és a hitelkamat és forrásköltség közötti szpredben történt lazítás. A bankok válaszai alapján a következő félévben a fogyasztási hitelek esetében folytatódhat a 2012 második negyedéve óta megfigyelhető enyhítési ciklus, míg a lakáshitelek feltételeiben nem várható változás.

A kamatfelár enyhe emelkedése mellett folytatódott a lakáscélú hitelek teljes hitelköltségének csökkenése.

16. ábra

Az új háztartási hitelek kamatfelárának alakulása

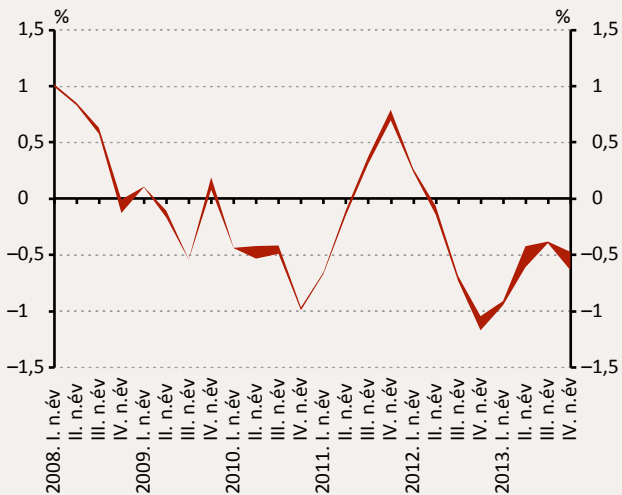
Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelár.

Forrás: MNB.

A lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége (THM) a harmadik negyedéves 9,3 százalékról a negyedik negyedévre 8,8 százalékra mérséklődött (15. ábra).³ A THM csökkenése nem követte le teljes egészében a referenciakamat csökkenését, így a felár enyhén emelkedett: 5,4 százalékpontból 5,5 százalékpontra (16. ábra). Megjegyzendő, hogy a negyedik

³ A bankok által jelentett kamatszintekben nem jelenik meg az állami kamattámogatás, mivel a bankok a kamatokat a támogatással együtt jelentik.

17. ábra
A PKI háztartási hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a háztartási hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg. Előzetes adatok alapján.
Forrás: MNB.

negyedévre a kereskedelmi bankok teljes hitelköltsége már nem különbözött érdemben a speciális konstrukciót kínáló lakás-takarékpénztárak kamatkondíciójától. A felár nagysága továbbra is magasnak tekinthető, az összességében csökkenő teljes hitelköltség miatt mérséklődő törlesztőrészek azonban egyre több háztartás számára teszik lehetővé lakáscélú hitel felvételét. Az állami kamattámogatás révén az ügyfél által fizetendő kamat akár 6 százalékra is csökkenhet. Hozzá kell tenni azonban, hogy a támogatott hitel kamata nem kerülhet 6 százalék alá, így a piaci kamatok mérséklődésével párhuzamosan a kamattámogatás nyújtotta előny is csökken.

A szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében is csökkent a teljes hitelköltség. A szabad felhasználású jelzáloghitelek-nél folytatódott a teljes hitelköltségben megfigyelhető csökkenő tendencia: a THM az előző negyedévi 11,5 százalékos átlagról a negyedik negyedévben 11 százalékra csökkent. A teljes hitelköltségben megfigyelhető mérséklődés közel megegyezett a referenciakamat csökkenésének mértékével, így a szabad felhasználású jelzáloghitelek felára nem változott érdemben, továbbra is 7,6 százalékpont körül alakult. A fedezetlen fogyasztási hitelek átlagos teljes hitelköltsége több mint 1 százalékponttal mérséklődött a negyedik negyedévben, értéke 25,2 százalék volt (15. ábra).

A háztartási szegmensben összességében kontrakció a bankrendszer. A hitelfeltételek enyhítése ellenére az új jelzáloghiteleknél a kamatfelár továbbra is 5 százalék felett tartózkodik, továbbá az újonnan folyósított hitelek hitel-fede-

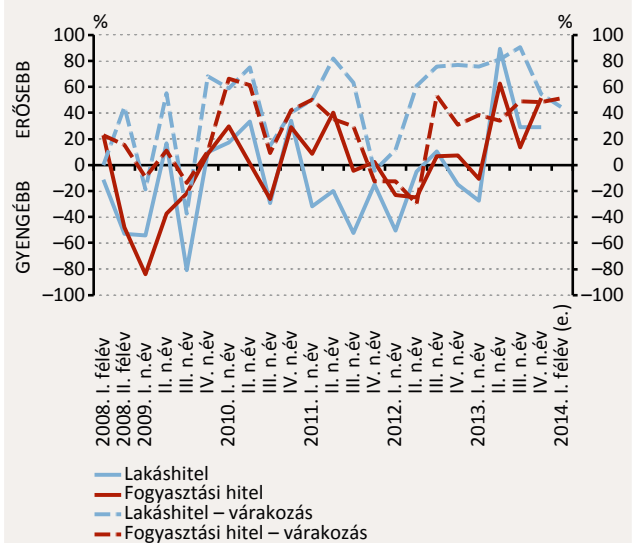
zeti mutatója (LTV) átlagosan 55 százalék, amely alulmúlja mind a historikus átlagot, mind a szabályozás által megengedett limitet. A PKI háztartási részindexe az előző negyedévhez képest enyhén romlott: az index szerint a bankrendszer visszafogott hitelkínálatával 0,6 százalékos mértékben lassította a GDP éves növekedését 2012 és 2013 negyedik negyedéve között (17. ábra).

Élénkült keresletet érzékelnek a bankok a háztartási hitelek iránt. Az előző negyedévhez képest nőtt a kereslet mind a lakáscélú, mind a fogyasztási hitelek iránt. A lakáshitelek iránti kereslet növekedését a bankok nettó értelemben vett 30 százaléka, míg a fogyasztási hitelek iránti kereslet élénkülését a bankok jelentős hányada – nettó értelemben vett 52 százaléka – jelezte. A bankok várakozása szerint 2014 első félévében a kereslet további élénkülésére lehet számítani a háztartási hitelek mindkét szegmensében (18. ábra).

3.1. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A HÁZTARTÁSI HITELEZÉSBEN

A háztartási hitelezés terén továbbra is magas heterogenitás figyelhető meg Európában. Az európai országok közül érdemben kizárólag Szlovákiában és Csehországban tudott bővülni a háztartási hitelek állománya. Míg Szlovákiában 2008 végéhez képest jelenleg több mint 160 százalékon áll a hitelállomány, addig Csehországban ez az érték 140 százalék. Jelentősebb mérséklődést Lengyelországban figyelhettünk meg, ahol a negyedik negyedévben megállni látszik a háztartási hitel-állomány évek óta tartó növekedése. Az eurozónában a háztartási hitelek állománya stagnált a negyedik negyedévben, a balti államokban pedig Magyarországhoz

18. ábra
Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

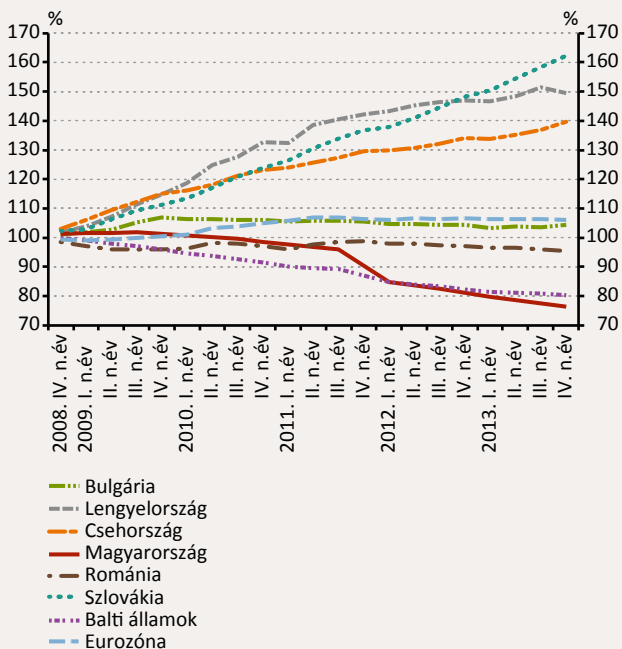

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

19. ábra

A háztartási hitel-állományok alakulása nemzetközi összehasonlításban

(2008. okt. = 100, árfolyamszűrt)

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

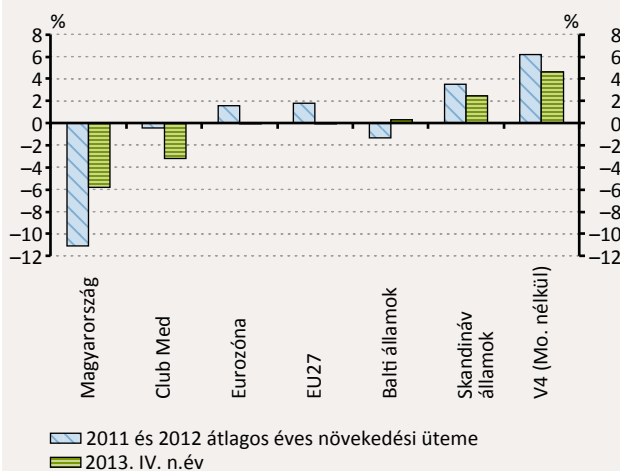
hasonlóan a háztartási hitel-állomány leépülése volt megfigyelhető (19. ábra).

A háztartási hitelek állománya a vizsgált országok körében Magyarországon csökkent a legnagyobb mértékben. Az utóbbi években a háztartási hitel-állomány tranzakciók alapján számított növekedési üteme a vizsgált európai országcsoportok közül a visegrádi országokban alakult a legkedvezőbbben (20. ábra). Ezenkívül az előző negyedévben egyedül a skandináv államok háztartási hitel-állományában ment végbe érdemi pozitív növekedés. A balti államokban, az eurozónában és a teljes Európai Unióban a negyedik negyedévben összességében megközelítőleg stagnált az állomány, ami a balti államok esetében javulásnak tekinthető a korábbi évek folyamataihoz képest, a másik két országcsoport esetében azonban kedvezőtlen változás a 2011-ben és 2012-ben háztartási hitelezés területén tapasztalt átlagos növekedéssel szemben. A mediterrán országok, illetve Magyarország esetében az előző negyedévben jelentős volt az állományleépülés éves üteme, ami hazánk esetében már érdemi javulás 2011 és 2012 átlagos értékéhez képest.

A KKE-országok körében némileg szigorodtak a háztartási hitel-feltételek a negyedik negyedévben. A kelet-közép-európai országokban – elsősorban Lengyelországban – a bankoknak egy kis százaléka a háztartási hitelek feltételeinek

20. ábra

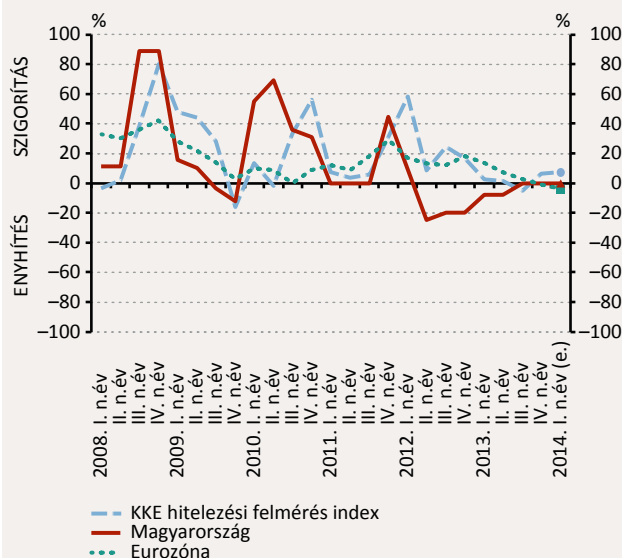
A háztartási hitel-állomány tranzakciókból eredő éves állományváltozása nemzetközi összehasonlításban

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

21. ábra

Háztartási hitel-feltételek nemzetközi összehasonlításban

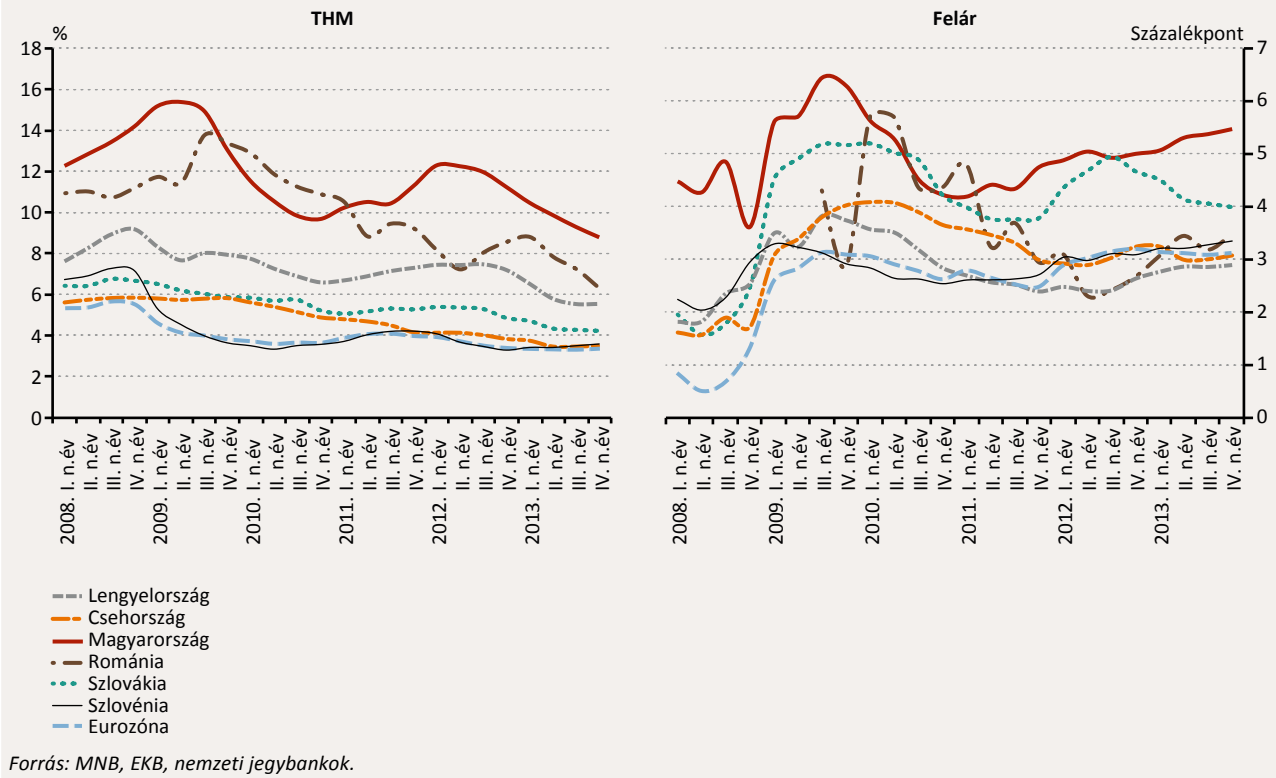
Megjegyzés: Az adatok irányt és nem mértéket jelölnek.

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

szigorításáról számolt be, előre tekintve pedig összességében valamivel nagyobb hányaduk számít további szigorításokra (21. ábra). Ezzel szemben az eurozónában közel változatlanul hagyták a bankok a háztartási hitelek feltételeit, amihez többek között hozzájárult az ingatlanpiaci kilátások javulása, valamint a bankok közötti verseny erősödése. A következő negyedévre vonatkozóan néhány bank már enyhítést vár az eurozóna háztartási hitel-feltételeiben. A KKE-régióban a háztartási hitel-feltételek szigorítására lehet számítani a következő negyedévben.

22. ábra

Kamatkondíciók nemzetközi összehasonlítása hazai devizában nyújtott új lakáscélú hiteleknél

A hazai lakáscélú hitelek felára régiós összehasonlításban továbbra is magasnak számít. Magyarország mellett a környező országok közül egyedül Romániában csökkent érdemben a hazai devizában nyújtott lakáscélú hitelek THM-je az elmúlt negyedévben (22. ábra). Ennek következtében

hazánkban a lakáshitelek THM-je közelebb került a vizsgált régiós országok átlagához, bár még mindig több mint 4 százalékponttal meghaladja azt. A felár a negyedik negyedévben a legtöbb KKE-országban és az eurozónában is változatlanul 3 százalékpont közelében alakult.

Melléklet: Módszertani megjegyzések

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hiteलगgregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladatok statisztikai adatok közlése a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatóak az összeállított statisztikák és a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe: <http://www.mnb.hu/Statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 14 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2013 negyedik negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 92 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 94 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitel-piac 83 százalékát, az üzleti ingatlanhitelek piacának 94 százalékát képviselik. Az önkormányzati hitelek szegmensében összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2013 negyedik negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kitettségének 97 százalékát fedik le.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll, illetve a 2010 januárjában végrehajtott felmérés óta aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A visszatekintő kérdések 2013 negyedik negyedévére (2013 harmadik negyedévéhez képest), az előre tekintő kérdések a következő féléves idő-

szakra, azaz 2014 első félévét lefedő időszakra vonatkoznak (2013 negyedik negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2014. január 1. és 17. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található:

<http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)

A PKI a pénzpiacok viselkedését reprezentáló rövid kamatok és nominális árfolyam mellett a pénzügyi közvetítőrendszert jellemző egyéb ár-, mennyiségi és kvalitatív változókban található információt sűríti egy indikátorváltozóba. A PKI a pénzügyi szektor hatását méri a reálgazdaságra. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI éves változása azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi és a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A PKI-t meghatározó változók súlyait egy olyan VAR (vektor autoregresszív) modellből származtatjuk, amely a Tamási-Világi (2011)⁴ által kifejlesztett bayesi strukturális VAR-modellen alapul. A VAR-modellben az úgynevezett előjel-restríciós módszerrel azonosítani lehet a monetáris politikai sokkokat, valamint a pénzügyi piacok és bankrendszer kínálati sokkjait. Az azonosított sokkok segítségével kiszámítható, hogy az egyes pénzügyi változók váratlan megváltozásai hogyan hatnak a GDP növekedésére. A módszertan előnye, hogy kiszűrhető a pénzügyi változók endogén reakciója a konjunktúra alakulására, vagyis valódi ok-okozati kapcsolat azonosítható.

⁴ TAMÁSI, B.–VILÁGI B. (2011): Identification of Credit Supply Shocks in a Bayesian SVAR model of the Hungarian Economy. *MNB Working Papers*, 2011/07.

A PKI a következő változókon alapul:

- 3 hónapos bankközi kamat (BUBOR),
- nomináleffektív árfolyam,
- vállalathitel-állomány,
- lakossági- (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hitel-állomány,
- kamatmarzs a vállalati hiteleken,
- kamatmarzs a lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hiteleken.

A teljes PKI mellett kiszámolhatók részindexek is. Így például a pénzüpi hatásoktól megtisztított „bankrendszeri” PKI a hitelek és a kamatmarzsok súlyozásával készül. Ugyanakkor a

PKI alapjául szolgáló VAR-modell arra nézve nem szolgáltat információt, hogy a bankközi kamat mekkora részben hat a fogyasztási és mekkora részben a vállalati hiteleken keresztül. Erre csak hozzávetőleges becslést tudunk adni a fogyasztási és a vállalati forinthitelek részesedésének a felhasználásával. Ezt a bizonytalanságot fejezi ki az, hogy a fogyasztási, illetve a vállalati hitelezésnek a GDP-re gyakorolt hatását sávos ábrákon jelenítjük meg. A sáv egyik határa csak a hitelmennyiségnek és a kamatmarzsoknak a VAR-modell alapján kiszámolt hatását méri. A sáv másik határának a kiszámolásához a pénzüpi kamatok hatását is figyelembe vesszük, de ez a kalkuláció már nem a VAR-modellen, hanem a fent jelzett becslésen alapul.

Hitelezési folyamatok

2014. február

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

